

Jubilantu želimo še mnogo zdravih, delavnih, uspešnih in zadovoljnih let ter uresničitev njegovih ciljev in želja! Predvsem mu želimo, da bi še naprej mogel bogatiti s svojimi izdelki in prispevki strokovno publicistiko in ponazarjati lepote in značilnosti slovenskih pokrajin in dela njenih ljudi. In da bi mogel še vrsto let iskati v tišini naših gora sprostitev in novih moči za nova dela in iskanje.

Milan Natek

Spominski zapis ob smrti profesorja Franceta Planine

V starosti devetdeset let (roj. 29. 9. 1901) je 14. januarja 1992 v Ljubljani umrl profesor France Planina, zaslužni slovenski geograf, biolog, pedagog, pisec, kartograf in muzealec. Pokopan je bil v družinskem krogu na ljubljanskih Žalah. Ob njegovi devetdesetletnici se ga je spomnil tudi lanski Geografski vestnik. Lani pozno jeseni smo profesorja Planino obiskali v njegovi sobici Doma za starejše občane na Kodeljevem in smo lahko posneli le en del nameravanega razgovora z njim na video trak. Na stenah sobe so visela različna priznanja, n.pr. ob podelitvi častnega meščanstva Škofje Loke, njegov portret slikarja Nikolaja Pirnata iz Gonarsa ter oljna slika Škofje Loke. Ob tej priložnosti je bil še precej živahen, le z nekoliko oslabelem glasom je pripovedoval različne podrobnosti iz svojega bogatega življenja. Zato nas je prizadelo hitro pešanje njegovega zdravja ob Novem letu in smrt kmalu za tem. V spomin profesorja Planine objavljamo neavtorizirano kratko priredbo njegove pripovedi z video traka.

O študiju geografije in biologije

Na univerzo je prišel v drugem semestru obstoja ljubljanske univerze, to je pomladi 1920. Študiral je geografijo in biologijo, oboje pod A. Kolegov iste usmeritve ni bilo veliko, več je bilo geografov in zgodovinarjev. Njegovi profesorji so bili Artur Gavazzi za geografijo, ki je, tako kot precej drugih, prišel na vabilo ljubljanske univerze iz Zagreba. To sta bila tudi geolog Marjan Salopek in zoolog Jovan Hadži. Profesor mineralogije je bil Slovenec Hinterlechner, za botaniko pa Fran Jesenko.

Planina se je največ družil z Valterjem Bohincem, Romanom Savnikom in Romanom Blatnikom. Bohinec je bil po njegovih besedah takrat najbolj izkušen in razgledan študent geografije, ker je imel za seboj že dve leti visokošolskega študija

geografije, po eno leto na univerzi v Neaplju in v Heidelbergu. Zato ga je Gavazzi takoj zaposlil kot honorarnega asistenta, pozneje pa kot rednega. Bohinec se je že takrat začel ukvarjati s kartografijo in je za firmo Hölzel na Dunaju priredil karto Kranjske dežele za šolske potrebe.

Gavazzi je predaval bolj po srednješolsko oziroma za potrebe bodočih učiteljev, torej bolj aplikativno. S takim načinom prva generacija slovenskih študentov geografije, kot je mogoče razumeti iz Planinove pripovedi, in kar smo omenili že v lanskem zapisu, ni bila ravno zadovoljna. Želeli so si zahtevnejši, znanstven nivo študija. V ospredju takih zahtev je bil predvsem Valter Bohinec. Verjetno je bil to eden od poglavitnih vzrokov za poznejša razhajanja s profesorjem Gavazzijem in za ustanovitev Geografskega društva Slovenije in Geografskega vestnika. Od seminarskih nalog so bile le klimatološke. Tudi to je šlo v nos študentom.

Planina je šel pomladi 1923, tretje leto svojega študija, za en semester v München, kjer je poslušal predvsem predavanja o Ameriki in o nemški ekspediciji v Antarktiko. To je bilo leta 1923. Pred tem je bil izvoljen za enega od odbornikov prvega odbora Geografskega društva Slovenije, čeprav najprej brez posebne dolžnosti. Pozneje, v času predsednikovanja Antona Melika, je bil blagajnik. Do leta 1925 so se v društvu največ ukvarjali s pripravami na ustanovitev Geografskega vestnika. Planina je takrat delal diplomsko nalogo iz botanike in bil s tem močno zaposlen. Med biološkimi kolegi se spominja zlasti Srečka Bavčarja, Leona Detele, Penka, ki je bil tudi geograf in Tomažiča. Pri geografiji je Planina izdelal diplomsko nalogo "Množine padavin v Kvarnerskem zalivu in Slovenskem primorju kot podnebnem kazalcu", pri biologiji pa "Anatomsko analizo žitaric in njihovih bastardov" pri profesorju Jesenku.

O ustanovitvi Geografskega društva

Prvi občni zbor takratnega študentskega geografskega društva je jeseni leta 1922 sklical Valter Bohinec v Balkonski dvorani Univerze. Glavno besedo pri ustanovitvi je poleg njega imel še Ivo Rubić. Na občnem zboru, ki so se ga udeležili samo takratni študenti geografije, so govorili o perečih problemih študija, zlasti o tem, da za študij geografije ni dovolj samo klimatologija, ampak je potrebna tudi geomorfologija. To je bil glavni vzrok za poznejšo zamero do nekaterih študentov geografije s strani profesorja Arturja Gavazzija, zlasti do Valterja Bohinca. Planina se spominja, da so ga študenti sicer povabili na občni zbor in tudi druge profesorje, a se vabilu niso odzvali. V tej zvezi je značilna ocena, da je Valter Bohinec že takrat veljal za skromnega in obzirnega človeka, ki ni nikogar žalil, a je njegova sposobnost in iniciativnost nekatere motila.

O ekskurzijah

Profesor Planina se spominja vsega dveh ekskurzij, ki so jih imeli v teku študija, kar je bilo premalo in so se pritoževali tudi nad tem. Na Cerkniško jezero jo je pripravil profesor Gavazzi in o tem obvestil takratne občinske organe, da so pripravili čolne zanje. Planina je že takrat fotografiral in je posnel tudi ta dogodek. Ekskurzija na Bled in v Krnico je bila sploh prva. Spominja se kosila v hotelu pri kolodvoru, kjer sta si s štajerskim kolegom Žužkom, poznejšim profesorjem geografije v Mariboru, privoščila pri kosilu tudi vino. Žužek je rekel: "Dost smo hodili, sedaj pa ga bova en liter spila". Profesor Gavazzi je to opazil in strogo pripomnil, "A, vi ste litrani ljudi!", v pomenu "glej, glej, fantje si očitno večkrat privoščijo vina."

O službovanju v Otočcu v Liki

Planina je iz geografije diplomiral leta 1925, takoj po diplomi iz biologije leta 1926 pa je dobil prvo službo v Otočcu v Liki in to z dekretom iz Beograda. Tam je ostal tri šolska leta, jeseni 1929 pa se je vrnil v Slovenijo in to v Kranj. Iz Like ima veliko zanimivih spominov. Čeprav je bil mlad, se je hitro navadil okolja in ljudje so ga cenili in ga imeli radi. Rad govori tudi o tem, da je kot Slovenec skušal prispevati k odnosom med Hrvati in Srbi v Otočcu. Večkrat je bil na krstnih slavah in kdaj pa kdaj skušal tudi z besedo miroljubno delovati na svoje okolje, kar pa mu niso šteli najbolj v dobro.

Planina je moral v novem kraju opravljati tudi razne dolžnosti, ki s poukom niso imele nobene zveze, kar je bilo za tiste čase za učitelja povsem normalno. Zato je bil dvakrat v volilnih komisijah za državnozborske volitve. Mladi Planina se je kot komaj novopečeni profesor že zavedal, kakšen pomen imajo ekskurzije in terensko delo. V Liki je vse to vpeljal povsem na novo in si tudi s tem pridobil ugled. Spominja se n. pr. ekskurzije na Sinjal nad istoimenskim naseljem, kjer se je med potjo njegova dijakinja težje poškodovala in so jo morali nositi do doma.

Med profesorji v Otočcu je bilo precej ruskih emigrantov. Kemijo je učil starejši profesor Rusnicki, ki je za svoje eksperimente potreboval "vedno nove količine špirta".

Spominja se tudi raznih pripetljajev in zgodb o volkovih sredi liških naselij, zlasti pozimi, ko so vdirali v hleve in klali živino. Tudi njemu se je zgodilo, da se je nekoč znašel sredi preganjanja volkov v samem Otočcu. Takrat, po prvi svetovni vojni, ni bilo nič nenavadnega, da so očetje Planinovih dijakov še nedolgo tega orali s puškami na ramah.

Planina sploh ni bil edini z dekretom nastavljeni Slovenec v Liki. Nekoč je potrkal v župnišču in ko so mu odprli je opazil, da župnik hodi odet v plašču po nezakurjeni sobi sem in tja in prebira Prešernove poezije. Tudi on je bil takrat kot Slovenec prestavljen v tiste kraje na službovanje.

Planino je zadnja vojna v Liki močno prizadela, saj ni prizanašala tudi krajem, na katere so ga vezali mladostni spomini.

Muzejsko društvo iz Škofje Loke je Planinovi rojstni hiši v istoimenskem mestu že odkrilo spominsko ploščo.

Jurij Kunaver